

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Харківський національний автомобільно-дорожній університет

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

заступник ректора ХНАДУ

професор _____ Гладкий І.П.

“ ___ ” _____ 20__ року

ПРОГРАМА

навчальної дисципліни

правознавство

(назва навчальної дисципліни згідно навчального плану)

підготовки

бакалавр

(назва освітньо-кваліфікаційного рівня)

підготовки

бакалавр

(назва освітньо-кваліфікаційного рівня)

галузі знань

13 Механічна інженерія, 14 Електрична інженерія

(шифр і назва галузі знань)

спеціальності

131 – Прикладна механіка, 133 - Галузеве машинобудування,

142 – Енергетичне машинобудування

(шифр _____)

(за ОПП чи № навчального плану)

2017 рік

Розроблено та внесено: кафедрою міжнародної економіки

(повне найменування кафедри)

Розробники програми: к.ю.н., доцент Остапенко О.Г.

(посада, науковий ступінь, вчене звання, ПІБ розробників)

Обговорено та рекомендовано до затвердження на засіданні кафедри
 Протокол № _____ від “ _____ ” _____ 20__ р.
 (номер) (та дата протоколу)

Завідуючий кафедри д.е.н., доцент _____

(науковий ступінь, вчене звання)

Горовий Д.А.

(підпис)

(ПІБ завідувача кафедри)

“**Узгоджено**”¹

Завідуючий кафедри ДВЗ

(назва випускної кафедри)

д.т.н., професор _____

(вчене звання)

(підпис)

Абрамчук Ф.І.

(ПІБ завідувача кафедри)

“ _____ ” _____ 20__ року
 (день) (місяць) (рік)

Завідуючий кафедри автомобілів к.т.н., професор _____

(назва випускної кафедри)

(вчене звання)

(підпис)

Клименко В.І.

(ПІБ завідувача кафедри)

“ _____ ” _____ 20__ року
 (день) (місяць) (рік)

Завідуючий кафедри технології

машинобудування і ремонту машин д.т.н., професор _____

(назва випускної кафедри)

(вчене звання)

(підпис)

Подригало М.А.

(ПІБ завідувача кафедри)

“ _____ ” _____ 20__ року
 (день) (місяць) (рік)

“**Узгоджено**”

Декан автомобільного факультету

(повна назва факультету, де читається дисципліна)

професор _____

(вчене звання)

Сараєв О.В.

(підпис)

(ПІБ декана)

“ _____ ” _____ 20__ року
 (день) (місяць) (рік)

© _____, 20__ рік

© _____, 20__ рік

¹ якщо програма навчальної дисципліни розроблена для декількох напрямів підготовки (спеціальностей), то узгодження робиться з кожною випускаючою кафедрою

ВСТУП

Програма вивчення навчальної дисципліни “Правознавство” складена відповідно до освітньо-кваліфікаційної характеристики та навчального плану підготовки бакалаврів з напрямку (спеціальності) 131 – Прикладна механіка,
(назва освітньо-кваліфікаційного рівня)

133 «Галузеве машинобудування», 142 – Енергетичне машинобудування
(назва напрямку для бакалавра (спеціальності для магістра))

1. Мета, предмет та завдання навчальної дисципліни

1.1. **Метою** вивчення навчальної дисципліни є: підготовка фахівців у галузі правових знань, які лежать в основі теорії держави та права і на цій основі забезпечити більш свідоме і ґрунтовне використання положень конституційного права та інших галузевих юридичних наук у практичній діяльності майбутніх фахівців.

1.2. **Предметом** вивчення навчальної дисципліни є основні принципи визначення місця та ролі права у врегулюванні суспільних відносин.

1.3. **Основними завданнями** вивчення навчальної дисципліни є: засвоєння специфічної фахової термінології, формування професійно грамотної юридичної мови, як важливого компонента правової культури майбутнього фахівця, що дозволить на більш високому рівні в подальшому вивчати інші юридичні науки; розвиток логічного мислення, уміння аргументувати власну позицію, розвиток творчих нахилів студентів; вироблення елементарних навичок дослідницької діяльності.

1.4. По завершенні вивчення дисципліни студенти повинні:

знати:

- поняття держави та її ознаки;
- характеристику форми держави, в тому числі форми Української держави;
- поняття та елементи механізму держави та державного апарату;
- основні принципи та джерела права;
- систему права, її елементи, структуру норми права;
- чинні норми Конституції України та галузевих нормативно-правових актів, що регулюють правові відносини;
- поняття, ознаки і види правопорушень, а також юридичної відповідальності та її видів;
- порядок вирішення господарських спорів, основи розгляду конституційних, цивільних, адміністративних та кримінальних справ;
- основи конституційного права, зокрема, поняття та юридичні властивості Конституції України, основи конституційно-правового статусу людини і громадянина, систему, принципи функціонування, порядок створення та компетенцію органів законодавчої, виконавчої, судової влади, а також правоохоронних та правозахисних органів;
- основи судоустрою та принципи здійснення правосуддя в Україні;
- основи трудового права, зокрема, поняття та склад трудових правовідносин, трудового договору та контракту, підстав припинення трудового договору, матеріальної й дисциплінарної відповідальності, трудових спорів;

- основи цивільного права, зокрема, характеристику цивільних правовідносин, в тому числі зобов'язальних, цивільного договору й правочину, власності та права власності, цивільно-правової відповідальності;
- основні категорії спадкового права;
- загальну характеристику сімейного права та Сімейного кодексу України;
- основи адміністративного права, зокрема, поняття та види адміністративних правовідносин, адміністративного правопорушення, адміністративних стягнень та порядок розгляду справ про адміністративні правопорушення;
- основи кримінального права, зокрема, поняття кримінальних правовідносин, кримінального закону, його дію у просторі й часі, поняття, види, склад злочину, його стадії, поняття й види співучасті у злочині, характеристику обставин, що виключають злочинність діяння, поняття та систему покарань, загальні засади їх призначення;
- сутність та особливості сучасного міжнародного права та основи регулювання міжнародно-правових відносин;
- поняття і характеристику аграрного права України, екологічного права та законодавства України про охорону навколишнього середовища;
- механізм захисту прав і свобод людини й громадянина та користування нормативно-правовими актами.

вміти:

тлумачити положення норм Конституції України та інших нормативно-правових актів, що регулюють правові відносини (які є предметом регулювання окремих галузей права);

застосовувати норми чинного законодавства під час вирішення конкретних питань;

орієнтуватися у визначеннях та термінології тієї чи іншої галузі права для того, щоб грамотно використовувати теоретичні знання на практиці.

Міждисциплінарні зв'язки: програма середньої школи передбачає вивчення правознавства, на засадах даної дисципліни базується вивчення екологічного права.

(вказати які дисципліни передують її вивчення, та які подальші дисципліни потребують її вивчення)

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Характеристика навчальної дисципліни	
	денна форма навчання	заочна (дистанційна) форма навчання
Кількість кредитів - <u>2</u> – денна Кількість годин - <u>60</u> – денна	за вибором студента (нормативна, за вибором ВНЗ, за вибором студента)	
Семестр викладання дисципліни	<u>3</u> (порядковий номер семестру)	_____ (порядковий номер семестру)
Вид контролю:	залік (залік, екзамен)	
Розподіл часу:		
- лекції (годин)	<u>16</u>	_____
- практичні, семінарські (годин)	<u>16</u>	_____
- лабораторні роботи (годин)	_____	_____
- самостійна робота студентів (годин)	<u>28</u>	_____
- курсовий проект (годин)	_____	_____
- курсова робота (годин)	_____	_____
- розрахунково-графічна робота (контрольна робота)	_____	_____

Розділ 1. Теорія держави і права

Тема 1. Держава: основні поняття

Поняття та ознаки держави. Теорії походження держави. Суверенітет. Функції держави. Форми реалізації функцій держави. Форми держави: форма правління, форма державного устрою, політичний режим. Механізм (апарат) держави. Теорія розподілу влад. Правова держава.

Тема 2. Право: основні поняття

Поняття та ознаки права. Джерела права. Право в об'єктивному і суб'єктивному значенні. Функції і принципи права. Право в системі соціальних норм. Право і мораль. Норма права: поняття, структура, види. Система права. Форми (джерела) права. Закони і підзаконні нормативно-правові акти. Правовідносини: поняття, ознаки, склад. Юридичні факти. Правомірна поведінка, правопорушення, юридична відповідальність.

Розділ 2. Характеристика окремих галузей права

Тема 3. Основи конституційного права

Конституційне право як галузь права. Конституційні правовідносини. Основи конституційного ладу в Україні. Конституція України – Основний Закон держави. Правові засади громадянства: поняття, підстави набуття та припинення. Права, свободи та обов'язки людини та громадянина. Правовий статус і повноваження Верховної Ради України. Правовий статус і повноваження Президента України. Правовий статус і повноваження Кабінету Міністрів України, центральних органів виконавчої влади та місцевих органів виконавчої влади. Поняття місцевого самоврядування. Органи місцевого самоврядування в Україні, їх повноваження.

Тема 4. Судоустрій та правоохоронні органи.

Судова система України. Статус Конституційного Суду України. Статус судів загальної юрисдикції: структура і компетенція. Верховний Суд України. Правоохоронна діяльність. Правоохоронні органи України та їх функції. Прокуратура України. Органи внутрішніх справ: система, структура. Міліція (поліція). Органи юстиції: система, повноваження. Адвокатура України. Нотаріат в Україні. Правовий статус Служби безпеки України.

Тема 5. Основи трудового права

Трудове право як галузь права. Суспільні відносини, що складають предмет трудового права. Суб'єкти трудових правовідносин. Поняття і зміст трудового договору. Трудовий контракт як особлива форма трудового договору. Порядок укладання трудового договору. Підстави припинення трудового договору. Підстави розірвання трудового договору за ініціативою працівника. Підстави розірвання трудового договору за ініціативою власника або уповноваженого ним органу. Робочий час і час відпочинку. Трудова дисципліна і дисциплінарна відповідальність. Матеріальна відповідальність учасників трудових правовідносин. Індивідуальні та колективні трудові спори.

Тема 6. Основи цивільного права

Цивільне право як галузь права. Принципи цивільного права України. Джерела цивільного права України. Цивільні правовідносини, їх класифікація. Об'єкти цивільних правовідносин. Суб'єкти цивільного права. Фізичні особи як суб'єкти цивільного права. Цивільна правоздатність та дієздатність фізичних осіб. Визнання громадянина недієздатним або обмежено дієздатним. Юридичні особи як суб'єкти цивільного права. Види юридичних осіб. Право власності: поняття та зміст. Форми права власності. Цивільно-правовий захист права власності. Зобов'язання: поняття та види. Цивільно-правові договори. Цивільно-правова відповідальність. Спадкове право.

Тема 7. Основи сімейного права

Сімейне право як галузь права. Шлюб: поняття та зміст. Порядок та умови укладення шлюбу. Особисті права та обов'язки подружжя. Майнові права та обов'язки подружжя. Умови визнання шлюбу недійсним. Поняття та порядок припинення шлюбу. Опіка та піклування.

Тема 8. Основи адміністративного права.

Поняття адміністративного права як галузі права. Адміністративно-правові відносини. Державне управління. Статус державних службовців. Адміністративне правопорушення. Склад адміністративного правопорушення. Адміністративні стягнення: поняття та види. Порядок притягнення до адміністративної відповідальності.

Тема 9. Основи кримінального права

Кримінальне право як галузь права. Кримінальний закон: поняття, дія кримінального закону у просторі, часі та за колом осіб. Кримінальна відповідальність: поняття, ознаки та підстава. Злочин: поняття та ознаки. Класифікація злочинів. Склад злочину. Співучасть у злочині. Стадії злочину.

Обставини, що виключають злочинність діяння. Покарання: поняття та види. Загальні засади призначення покарання.

Тема 10. Основи міжнародного права

Міжнародні відносини і міжнародне право. Сутність, джерела і система міжнародного права. Співвідношення міжнародного і конституційного права. Суб'єкти міжнародного права. Основні принципи міжнародного права. Право міжнародних договорів. Міжнародні організації. Міжнародні конференції. Відповідальність в міжнародному праві. Права людини і міжнародне право. Міжнародна співпраця у боротьбі зі злочинністю. Міжнародно-правові способи вирішення міжнародних суперечок. Міжнародне право в період озброєних конфліктів.

Поняття міжнародного приватного права. Суб'єкти міжнародного приватного права. Джерела міжнародного приватного права.

Тема 11. Основи екологічного права

Екологічне право. Екологічні права і обов'язки громадян. Право природокористування. Загальне і спеціальне користування ресурсами. Суб'єкти права користування природними ресурсами.

Система аграрного права і його співвідношення з іншими галузями права. Поняття і класифікація суб'єктів аграрних правовідносин. Поняття аграрних правовідносин, їх зміст і класифікація.

Земельне право як комплексна галузь права. Земельні відносини. Об'єкти земельних відносин. Землі України за цільовим призначенням. Право власності на землю. Земельна ділянка. Права та обов'язки власників земельних ділянок. Право земельного сервітуту. Контроль за використанням і охороною земель. Підстави для припинення права власності на земельну ділянку.

Тема 12. Вирішення господарських спорів. Розгляд цивільних, адміністративних, кримінальних справ.

Судова влада в Україні. Правосуддя як особлива функція державної влади. Юрисдикція судів. Основні принципи судочинства в Україні. Конституційне судочинство. Цивільне судочинство. Кримінальне судочинство. Господарське судочинство. Адміністративне судочинство.

Тема 13. Основи фінансового і банківського права.

Фінансове право як галузь права. Джерела фінансового права. Фінансово-правові відносини. Бюджетне право, бюджетні правовідносини та їх суб'єкти. Бюджетна система України. Бюджетний устрій та його принципи. Бюджетний процес. Поняття і предмет податкового права України. Поняття податку та види податків. Правові основи банківської діяльності.

Поняття банківського права. Банківські правовідносини. Джерела банківського права. Банк, як інститут фінансово-кредитної системи. Функції НБУ за чинним законодавством. Поняття банківської таємниці.

3. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ТА ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

Базова

1. **Правознавство** / За ред. М. Настюка. - 2-ге вид. - Львів : Світ. Вид-во Львів. ун-та, 1995. - 272 с. - ISBN 5-7773-0031-6
2. **Конституційне право України** : Підручник / М-во освіти і науки України ; За ред. Ю.М. Тодици, В.С. Журавського. - К. : Ін Юре, 2002. - 542 с. - ISBN 966-8088-38-7
3. **Кельман, М.С. Загальна теорія держави та права** : Підручник / Кельман М.С., Мурашин О.Г., Хома Н.М. - Львів : Новий світ-2000, 2003. - 581 с. : ил. - ISBN 966-7827-25-9
4. **Цивільне право України** : Академ. курс: У 2-х т.: Підручник / За заг. ред. Я.М. Шевченко. - К. : Ін Юре, 2004. - 520 с. - ISBN 966-313-007-5 Т.1 : Загальна частина
5. **Конституційне право України** : Навч. посіб. для студ. вузів: Хрестоматія / Нац. юридична акад. України ім. Я. Мудрого ; Упоряд.: В.С. Журавський, Ю.М. Тодика. - К. : Ін Юре, 2004. - 882 с. - ISBN 966-313-052-0
6. **Цивільне право України** : Академ. курс: У 2-х т.: Підручник / Нац. акад. наук України ; Ред. Я.М. Шевченко. - К. : Ін Юре, 2004. - 406 с. - ISBN 966-313-008-3 Т.2 : Особлива частина
7. **Правознавство** : Підручник / За ред. В.В. Копейчикова, А.М. Колодія. - К. : Юрінком Інтер, 2004. - 752 с. - ISBN 966-667-154-9
8. **Основи права України** : Навч. посіб. для студ. вузів / [В.Я. Бурак, В.К. Гришук, О.В. Гришук та ін.] ; За ред. В.Л. Ортинського. - Львів : Оріяна-нова, 2005. - 366 с. - ISBN 5-8326-0128-9
9. **Шляхтун, П. П. Конституційне право України** : слов. термінів / П. П. Шляхтун. - К. : Либідь, 2005. - 568 с. - ISBN 966-06-0381-9
10. **Правознавство** : підручник / за ред. В. В. Копейчикова, А. М. Колодія. - К. : Юрінком Інтер, 2005. - 752 с. - ISBN 966-667-154-9
11. **Цивільне право України** : підручник : у 2-х кн. / за ред. О. В. Дзери, Н. С. Кузнецової. - 2-е вид., доп. і перероб. - К. : Юрінком Інтер, 2005. - 736 с. - ISBN 966-667-120-4 Кн. 1
12. **Цивільне право України** : підручник : у 2-х кн. / за ред. О. В. Дзери, Н. С. Кузнецової. - 2-ге вид., доп. і перероб. - К. : Юрінком Інтер, 2005. - 640 с. - ISBN 966-667-121-2 Кн. 2
13. **Нагребельний, В. П. Фінансове право України** : заг. частина : навч. посіб. / В. П. Нагребельний, В. Д. Чернадчук, В. В. Сухонос. - Суми : Університет. кн., 2004. - 320 с. - ISBN 966-680-145-0
14. **Щербина, В. С. Господарське право** : навч. посіб. / В. С. Щербина. - 3-тє вид., перероб. та доп. - К. : Юрінком Інтер, 2006. - 656 с. - ISBN 966-667-232-4
15. **Муніципальне право України** : підручник / за ред. В. Ф. Погорілка, О. Ф. Фрицького. - 2-е вид., перероб. і доп. - К. : Юрінком Інтер, 2006. - 592 с. - ISBN 966-667-191-3
16. **Історія держави і права зарубіжних країн** : (серед. віки та ран. новий час) / за ред. Б. Й. Тищика. - Львів : Світ, 2006. - 696 с. - ISBN 966-603-315-1

- 17. Нотаріат в Україні** : підручник / за ред. В. В. Комарова. - 2-е вид., перероб. і доп. - К. : Юрінком Інтер, 2006. - 320 с. - ISBN 966-667-206-7
- 18. Теорія держави і права** : підручник : академ. курс / [О. В. Зайчук, А. П. Заєць, В. С. Журавський та ін.]. - 2-е вид., перероб. і доп. - К. : Юрінком Інтер, 2006. - 688 с. - ISBN 966-667-212-X
- 19. Шаповал, В. М. Конституційне право зарубіжних країн** : підручник / В. М. Шаповал. - К. : Юрінком Інтер, 2006. - 496 с. - ISBN 966-667-213-8
- 20. Комарницький, В. М. Екологічне право** : навч. посіб. для студ. вузів / В. М. Комарницький, В. І. Шевченко, С. В. Єлькін. - 3-тє вид. - К. : Центр навч. л-ри, 2006. - 223 с. - ISBN 966-564-178-9
- 21. Єрофеєнко, Л. В. Правознавство** : навч.-метод. посіб. / Л. В. Єрофеєнко, В. М. Бережний ; ХНАДУ. - Х. : ХНАДУ, 2007. - 176 с. - ISBN 978-966-303-144-6
- 22. Понікаров, В. Д. Цивільне право** : навч. посіб. для студ. вузів / В. Д. Понікаров, С. М. Попова, Д. В. Назаренко. - К. : Центр навч. л-ри, 2007. - 196 с. - ISBN 978-966-364-497-4
- 23. Гуменюк, Б. І. Дипломатична служба** : правове регулювання : навч. посіб. для студ. вузів / Б. І. Гуменюк. - К. : Либідь, 2007. - 223 с. - ISBN 978-966-06-0442-1
- 24. Остапенко, О. Г. Господарське законодавство та претензійно-позовна робота** : конспект лекцій / О. Г. Остапенко, О. М. Перунова ; М-во освіти і науки України ; ХНАДУ. - Х. : ХНАДУ, 2009. - 174 с.
- 25. Господарський кодекс України** : чинне законодавство зі змінами та допов. станом на 1 лют. 2011 р. : (офіц. текст). - К. : Вид. Паливода А. В., 2011. - 189 с. - (Кодекси України). - ISBN 978-966-437-062-9
- 26. Цивільний кодекс України** : станом на 15 лист. 2010 р. - Х. : Одиссей, 2010. - 368 с. - (Закони України). - ISBN 978-966-633-873-3
- 27. Основи конституційного права України** : конспект лекцій / О. Г. Остапенко, Я. Г. Гриньова, С. В. Селезень, Л. В. Леонтєва ; М-во освіти і науки України, ХНАДУ. - Х. : ХНАДУ, 2010. - 139 с.
- 28. Шевченко, Л. А. Екологічне право** : курс лекцій / Л. А. Шевченко ; М-во освіти і науки, молоді та спорту України, ХНАДУ. - Х. : ХНАДУ, 2011. - 208 с.
- 29. Леонтєва, Л. В. Правоведение** : конспект лекцій / Л. В. Леонтєва ; М-во образования и науки, молодежи и спорта Украины, ХНАДУ. - Х. : ХНАДУ, 2011. - 106 с.
- 30. Єрофеєнко, Л. В. Адміністративне право** : навч.-метод. посіб. / Л. В. Єрофеєнко ; М-во науки і освіти, молоді та спорту України, ХНАДУ. - Х. : ХНАДУ, 2013. - 172 с. - ISBN 978-966-303-468-3

Допоміжна

1. Правознавство: підручник / А.І. Берлач, С.С. Бичкова, Д.О. Карпенко, А.М. Колодій, А.Ю. Олійник, В.І. Осадчий. – К.: Правова єдність, 2009.
2. Гапотій В. Д. Правознавство [Текст] : конспект лекцій у схемах : практи.-граф. навч. посіб. / Гапотій В. Д. – Мелітополь : Вид. будинок Мелітоп. міськ. друк., 2013. – 333 с.

3. Поліщук М. С. Правознавство [Текст] : навч. посіб. для студентів неюрид. спец. ВНЗ / М. С. Поліщук, М. І. Логвиненко. – Харків : Право, 2014. – 106 с.
4. Збірник законів України до курсу «Правознавство» [Текст] : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. : [у 2 т.] / [упоряд. В. М. Кириченко, Ю. В. Кириченко] ; Запорізь. нац. техн. ун-т. – Запоріжжя : ЗНТУ, 2013. Т. 1. – 2013. – 343 с., Т. 2. – 2013. – 243 с.
5. Теорія держави і права [Текст] : посіб. для підготов. до держ. іспитів / [Д. В. Лук'янов та ін.] ; за заг. ред. О. В. Петришина. – 2-ге вид., допов. і змін. – Х. : Право, 2013. – 202 с.
6. Скакун О. Ф. Теорія права і держави [Текст] : підручник / О. Ф. Скакун. - Вид. 4-те, допов. і переробл. - К. : Правова єдність, 2013. - 524 с.
7. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. Із змінами та доповненнями, внесеними Законом України від 8 грудня 2004 року № 2222-IV – К.: Атіка, 2006. – 64 с.
8. Конституційне законодавство України (законодавчі акти, коментар, офіційне тлумачення): Збірник нормативних актів / Автори-упорядники: Лінецький С.В., Мельник М.І., Ришелюк А.М. – К.: Атіка, 2000. – 896 с.
9. Конституційне право України: підручник / За ред. В.П. Колісника та Ю.Г. Барабаша. – Х.: Право, 2011. – 416 с.
10. Про громадянство України: Закон України від 18 січня 2001 року (редакція станом на 06.12.2012 р.) // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 13. – Ст. 65.
11. Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус: Закон України від 20 листопада 2012 р. // Відомості Верховної Ради. – 2013. – № 51. – Ст.716.
12. Про загальне положення про міністерство, інший центральний орган державної виконавчої влади: Указ Президента України від 12 березня 1996 р. // Урядовий кур'єр. – 1996. – 28 березня. – № 58-59.
13. Про засади державної мовної політики від 3 липня 2012 р. // Відомості Верховної Ради. – 2013. – № 23. – Ст. 218.
14. Шем'яков О. П. Основи конституційного права України. Практикум [Текст] : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Шем'яков О. П., Хохлова І. В., Фоменко Я. В. ; Макіїв. екон.-гуманіт. ін-т. - Донецьк : Світ книги, 2013. - 320 с.
15. Проблеми теорії конституційного права України [Текст] : [монографія] / [Шемшученко Ю. С. та ін.] ; за заг. ред. акад. НАН України Ю. С. Шемшученка ; Нац. акад. наук України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. - К. : Парламент. вид-во, 2013. - 611 с.
16. Веніславський, Ф. В. Конституційне право України в схемах і таблицях [Текст] : навч. посіб. для студентів юридичних вузів та факультетів / Ф. В. Веніславський. - Харків : Право, 2014. - 376 с.
17. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 5 липня 2012 р. // Відомості Верховної ради України. – 2013. – № 27. – Ст.282.
18. Законодавство України про правоохоронні та контролюючі органи [Текст] : станом на 1 січ. 2013 р. : відповідає офіц. тексту. - Х. : Право, 2013.

19. Про судоустрій України: Закон України від 7 липня 2010 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2010. – № 41-42, № 43, № 44-45. – Ст. 529.
20. Молдован В. В. Судоустрій України [Текст] : навч. посіб. / В. В. Молдован, С. М. Мельник ; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. - 4-те вид., переробл. та допов. - К. : Алерта, 2013. - 280 с. : схеми.
21. Нелін О. І. Суд, правоохоронні і правозахисні органи України [Текст] : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / О. І. Нелін ; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. - К. : Київський університет, 2013. - 367 с.
22. Господарський процесуальний кодекс України [Текст] : станом на 1 січ. 2013 р. : відповідає офіц. тексту. - Х. : Право, 2013. - 94 с.
23. Цивільний процесуальний кодекс України [Текст] : станом на 20 лют. 2013 р. : відповідає офіц. тексту. - Х. : Право, 2013. - 206 с.
24. Кодекс адміністративного судочинства України [Текст] : станом на 11 лют. 2013 р. : відповідає офіц. тексту. - Х. : Право, 2013. - 183 с.
25. Кримінальне процесуальне законодавство. Кримінальний процесуальний кодекс України. Підзаконні акти. Інформаційні листи [Текст] : станом на 01.12.2013 року / [упоряд. Коротюк М. Г.]. - К. : ОВК, 2013. - 527 с.
26. Цивільне, господарське та господарське процесуальне право у запитаннях і відповідях (практичний курс) [Текст] : [практ. посіб.] / [упоряд.: В. І. Борисова та ін.]. - Х. : Право, 2013. - 175 с.
27. М.О. Баймуратов. Міжнародне публічне право: підручник. – Х: Одісей, 2008. – 704 с.
28. Георгіца А.З., Чикурлій С.О. Міжнародне публічне право: навчально-методичний посібник. – Чернівці, 2002.
29. Мала енциклопедія міжнародного права [Текст] / Нац. акад. наук України, Київ. ун-т права ; [Бошицький Ю. Л. та ін. ; упоряд.: М. О. Дей, І. М. Проценко] ; за заг. ред. проф., Засл. юриста України Ю. Л. Бошицького. - К. : Кондор, 2013. - 439 с.
30. Міжнародне приватне право. Особлива частина [Текст] : підручник / [А. С. Довгерт та ін.] ; за ред. проф. А. С. Довгерта, проф. В. І. Кисіля ; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка, Ін-т міжнар. відносин. - К. : Правова єдність, 2013. - 399 с.
31. Международное право в вопросах и ответах [Текст] : учеб. пособие / [Мельник С. Б. и др.] ; под общ. ред. канд. юрид. наук, С. Б. Мельник ; Междунар. гуманит. ун-т, Каф. междунар. права и сравнит. правоведения. - О. : Юридична література, 2013. - 342 с.
32. Кодекс законів про працю України [Текст]. Постанови Пленуму Верховного Суду України з питань трудового права : станом на 12 лют. 2013 р. : відповідає офіц. тексту. - Х. : Право, 2013. - 154 с.
33. Про зайнятість населення: Закон України від 5 липня 2012 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2013. – № 24. – Ст. 243.
34. Про охорону праці: Закон України від 14 жовтня 1992 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 46. – Ст. 668.
35. Про колективні договори і угоди: Закон України від 1 липня 1993 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 36. – ст. 362.
36. Про державну службу: Закон України від 16 грудня 1993 р. // Відомості

Верховної Ради України. – 1993. – № 57. – Ст. 49.

37. Про оплату праці Закон України від 24 березня 1995 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 17. – Ст. 121.

38. Про відпустки: Закон України від 15 листопада 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – № 2. – Ст. 4.

39. Прилипко С.М., Ярошенко О.М. Трудове право: підручник. – Х.: Видавець ФО-П Вапнярчук Н.М., 2008. – 664 с.

40. Трудове право України [Текст] : слов.-довід. термінів і понять / Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки ; [уклад.: Якушев І. М., Старчук О. В. ; за заг. ред. І. М. Якушева]. - Луцьк : Захарчук В. М., 2013. - 279 с.

41. Іншин М. І. Трудове право України [Текст] : підручник / М. І. Іншин, В. І. Щербина. - Х. : Диса плюс, 2014. - 499 с.

42. Трудове право України [Текст] : підруч. для студентів юрид. спец. вищ. навч. закл. / С. М. Прилипко [та ін.]. - 5-те вид., допов. - Харків : Право, 2014. - 757 с.

43. Цивільний кодекс України [Текст]. Цивільний процесуальний кодекс України. Про міжнародне приватне право : Закон України / [відп. ред. О. Г. Пушенко]. - К. : Юрінком Інтер, 2013. - 616 с.

44. Сімейний кодекс України [Текст] : станом на 18 берез. 2013 р. : відповідає офіц. тексту. - Х. : Право, 2013. - 104 с.

45. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України [Текст] : у 2 т. / за ред. О. В. Дзери, Н. С. Кузнецової, В. В. Луця. - 5-те вид., переробл. і допов. - К. : Юрінком Інтер, 2013.

Т. 1 / [Н. С. Кузнецова та ін.]. - 2013. - 831 с.

Т. 2 / [О. О. Кот та ін.]. - 2013. - 1117 с.

46. Плахтєєва В. І. Цивільне право України у поняттях і термінах [Текст] : слов.-довід. для ВНЗ / В. І. Плахтєєва. - Х. : Форт, 2013. - 209 с.

47. Цивільне право України (у запитаннях та відповідях) [Текст] : навч. посіб. : практикум : для студ. вищ. навч. закл. / [Матвійчук В. К. та ін. ; за ред. В. К. Матвійчука, І. С. Тімуша] ; Нац. акад. упр. - К. : ВНЗ "Нац. акад. упр.", 2013. - 347 с.

48. Матвєєв П. С. Цивільне право (в схемах) [Текст] : навч. посіб. / П. С. Матвєєв, В. І. Бірюков ; Нац. акад. внутр. справ. - К. : Алерта, 2013. - 255 с.

49. Мічурін Є. О. Цивільне право [Текст] : альб. схем : [посібник] / Є. О. Мічурін, О. Р. Шишка. - 4-те вид., переробл. та допов. - Х. : Фактор, 2013. - 450 с. : схеми.

50. Цивільне право [Текст] : підручник : у 2 т. / за ред. проф. В. І. Борисової, І. В. Спасибо-Фатєєвої, В. Л. Яроцького ; Нац. ун-т "Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого". - 2-ге вид., переробл. та допов. - Х. : Право, 2014.

Т. 1 / [В. І. Борисова та ін.]. - 2014. - 655 с. -

Т. 2 / [Л. М. Баранова та ін.]. - 2014. - 815 с.

51. Іванов Ю. Ф. Сімейне право України [Текст] : посіб. для підготов. до іспитів / Ю. Ф. Іванов, М. В. Іванова. - К. : Паливода А. В. [вид.], 2013. - 239 с.

52. Господарський кодекс України [Текст]. - К. : КМ Publishing, 2013. – 120 с.

53. Бюджетний кодекс України [Текст] : станом на 1 берез. 2013 р. : відповідає офіц. тексту. - Х. : Право, 2013. - 159 с.
54. Податковий кодекс України [Текст] : станом на 20 лют. 2013 р. : відповідає офіц. тексту. - Х. : Право, 2013. - 712 с.
55. Про державну податкову службу в Україні: Закон України від 4.12.1990 р. №509-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 6. – Ст. 37.
56. Про Національний банк України: Закон України від 20 травня 1999 р. №679-ХІV // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – №29. – Ст. 238.
57. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 7 грудня 2000 р. №2121-ІІІ // Відомості Верховної Ради. – 2001. – №5-6. – Ст. 30.
58. Фінансове право [Текст] : підручник / [Алісов Є. О. та ін.] ; за ред. д-ра екон. наук, проф. М. П. Кучерявенка ; Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого». - Х. : Право, 2013. - 398 с.
59. Фінансове право України: підручник / Г.В. Бех, О.О. Дмитрик, І.Є. Криницький; за ред. М.П. Кучерявенка. – К.: Юрінком Інтер, 2004. – 320с.
60. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25 червня 1991 р. (із змінами та доповненнями) // Відом. Верхов. Ради УРСР. – 1991. – № 41. – Ст. 546.
61. Земельний кодекс України від 25 жовтня 2001 р. (із змінами та доповненнями) // Офіц. вісн. України. – 2001. – № 46. – Ст. 2038.
62. Водний кодекс України від 6 червня 1995 р. (із змінами та доповненнями) // Відом. Верхов. Ради України. –1995. – № 24. – Ст. 214.
63. Кодекс України про надра (із змінами та доповненнями) // Відом. Верхов. Ради України. – 1994. – № 36. – Ст. 340.
64. Про рослинний світ: Закон України від 9 квітня 1999 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 1999. – № 22–23. – Ст. 198.
65. Лісовий кодекс України від 21 січня 1994 р. (із змінами та доповненнями) // Відом. Верхов. Ради України. – 1994. – № 17. – Ст. 99.
66. Про тваринний світ: Закон України від 13 грудня 2001 р. // Офіц. вісн. України. – 2002. – № 2. – Ст. 47.
67. Про охорону атмосферного повітря: Закон України від 16 жовтня 1992 р. у редакції від 21.06.2001 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 2001. – № 48. – Ст. 252.
68. Про природно-заповідний фонд України: Закон України від 16 червня 1992 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 1992. – № 34. – Ст. 502.
69. Про Червону книгу України: Закон України від 07 лютого 2002 р. // Офіц. вісн. України. – 2002. – № 30. – Ст. 201.
70. Положення про порядок видачі дозволів на спеціальне використання природних ресурсів: Постанова Кабінету Міністрів України від 10.08.1992 р. // Зібрання постанов Уряду України. – 1992. – № 9. – Ст. 217.
71. Екологічне право [Текст] : підручник / [Г. В. Анісімова та ін.] ; за ред. проф. А. П. Гетьмана ; Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого». - Х. : Право, 2013. - 431 с.
72. Аграрне право України: Підруч. / За ред. В.М. Гайворонського та В.П. Жушмана. – Х.: Право, 2003. – 236 с.

73. Кодекс України про адміністративні правопорушення [Текст] : чинне законодавство зі змін. та допов. станом на 1 груд. 2013 р. : офіц. текст. - Київ : Паливода А. В. [вид.], 2013. - 283 с.

74. Адміністративне право України [Текст] : підручник : [у 2 т.] / Відкр. міжнар. ун-т розв. людини "Україна". - Херсон : ХМД, 2013.

Т. 1 : Загальне адміністративне право. Академічний курс / [В. В. Галуцько та ін.]. - 2013. - 393 с.

75. Єрофеев Л. В. Адміністративне право [Текст] : навч.-метод. посіб. / Єрофеев Л. В. ; Харк. нац. автомоб.-дор. ун-т. - Х. : ХНАДУ, 2013. - 171 с.

76. Адміністративне право України [Текст] : слов. термінів : навч. посіб. для студентів ВНЗ / [Андреева Д. Є. та ін.] ; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. Т. О. Коломоець, д-ра юрид. наук, проф. В. К. Колпакова ; Держ. вищ. навч. закл. "Запоріж. нац. ун-т". - Київ : Ін Юре, 2014. - 519 с.

77. Кримінальний кодекс України [Текст] : станом на 11 лют. 2013 р. : відповідає офіц. тексту / [упоряд. В. І. Тютюгін]. - Х. : Право, 2013. - 227 с.

78. Кримінальний кодекс України. Науково-практичний коментар [Текст] : у 2 т. / за заг. ред. акад. Нац. акад. наук України, акад. Нац. акад. прав. наук України, проф. В. Я. Тація [та ін.] ; Нац. акад. прав. наук України, Нац. ун-т "Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого". - 5-те вид., допов. - Х. : Право, 2013.

Т. 1 : Загальна частина / [Ю. В. Баулін та ін.]. - 2013. - 374 с.

Т. 2 : Особлива частина / [Ю. В. Баулін та ін.]. - 2013. - 1039 с.

79. Литвиненко Т. А. Кримінальне право України в поняттях і термінах [Текст] : слов.-довід. для ВНЗ / Литвиненко Т. А. - Х. : Форт, 2013. - 108 с.

...

Інформаційні ресурси

57. [http //rada.gov.ua](http://rada.gov.ua)

58. [http //www.kmu.gov.ua/mainestat](http://www.kmu.gov.ua/mainestat).

59. [http //www.minfin.gov.ua](http://www.minfin.gov.ua)

60. [http //www.mlsp.gov.ua](http://www.mlsp.gov.ua)

61. [http //www.dkrp.gov.ua](http://www.dkrp.gov.ua)

62. [http //www.ukrdzi.com.ua](http://www.ukrdzi.com.ua)

4. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ УСПІШНОСТІ НАВЧАННЯ

Методичні вказівки для практичних занять і самостійної роботи студентів з комплексом практичних і тестових завдань, питань для самостійної роботи студентів і тематики рефератів, екзаменаційні білети.

(перелік засобів контролю успішності навчання студентів, які застосовуються: тести, екзаменаційні білети, тощо)

Розробники програми: доцент кафедри міжнародної економіки, к.ю.н., доцент Остапенко О.Г.

(посада, науковий ступінь, вчене звання, ПІБ розробників)

Примітки:

1. Програма навчальної дисципліни визначає її місце і значення у процесі формування фахівця, її загальний зміст, знання та уміння, які набуває студент у результаті вивчення дисципліни. Програма навчальної дисципліни містить у собі дані про обсяг дисципліни (у годинах та кредитах), перелік тем та видів занять, дані про підсумковий контроль тощо.

2. Програма навчальної дисципліни розробляється відповідною кафедрою у 2-х екземплярах на 5 років і затверджується до 30 серпня: 1 екземпляр – у навчальний відділ; 2-екземпляр залишається на кафедрі.

Форма в редакції ХНАДУ затверджена наказом ректора за №__ від __.06.2015 р.